

Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetéről

(2013. február — 2015. február)

(Folytatás)

II. RÉSZ: AZ EGYES NEMZETISÉGEK HELYZETE

1. A MAGYARORSZÁGI BOLGÁROKRÓL

A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiséghez tartozás összes mért tényezőjét figyelembe véve a bolgár nemzetiséghez tartozók száma 6272 fő (2001-ben 2316 fő) volt, közülük bolgár nemzetiségűnek 3556 fő (2001-ben 1358 fő), bolgár anyanyelvűnek 2899 fő (2001-ben 1299 fő) vallotta magát. A 2014-ben megtartott nemzetiségi választások eredményeként 22 budapesti kerületben és 11 vidéki településen (Debrecen, Dunaharaszti, Dunakeszi, Felsőzsolca, Halásztelek, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Sopron, Szeged, Szigetszentmiklós) alakult bolgár nemzetiségi önkormányzat. Középszintű önkormányzatot a magyarországi bolgárok csak Budapesten alapítottak. A Bolgár Országos Önkormányzat közgyűlése 15 tagú testületének minden tagja a Magyarországi Bolgárok Egyesülete jelöltjeként szerzett mandátumot. A 2014. október 28-án megtartott alakuló ülésen dr. Muszev Dancsot választották elnöknek. A 2014. évi országgyűlési választásokat követően a bolgár nemzetiség parlamenti szószólója Varga Szimeon lett.

A központi költségvetésből a Bolgár Országos Önkormányzat (a továbbiakban: BOÖ) működésének finanszírozásához 2013-ban és 2014-ben évente 43,7 M Ft-os állami költségvetési támogatásban részesült. 2015-ben ez az összeg 55,2 M Ft-ra emelkedett. Az Önkormányzat által fenntartott nemzetiségi intézmények központi költségvetési támogatása 2013-ban és 2014-ben évente 30,8 M Ft-ot tett ki, míg 2015-re e célok megvalósítására az állam 50,8 M Ft támogatást biztosított. A BOÖ és a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. 2011. október 5-én vagyonkezelési szerződést írt alá, amely szerint az Önkormányzat saját fenntartásba vette a Budapest VI., Bajza u. 44. szám alatti, volt bolgár iskola épületét. A BOÖ egyben vállalta, hogy a kezelői jog átvételének fejében biztosítja az ingatlan fenntartását és felújítását. Az önkormányzat az épület fűtési rendszerének korszerűsítéséhez a kormányzattól 8 M Ft-os vissza nem térítendő egyedi támogatást kapott. A bolgár nemzetiségi önkormányzatok feladatarányos támogatása 2013-ban 18,58 M Ft-ot, míg 2014-ben 21,97 M Ft-ot tett ki.

A beszámolási időszakban a BOÖ fenntartásában négy – két oktatási és két kulturális – intézmény működött. Óvodai nevelés folyt a Bolgár Kétnyelvű Nemzetiségi Óvoda csoportjaiban, míg általános iskolai képzés a Bolgár Nyelvoktató Nemzetiségi Iskolában. A Bolgár Művelődési és Kulturális Nonprofit Kft. fő feladata a Bolgár Művelődési Ház fenntartása. A BOÖ éves működési támogatást nyújt a Bolgár Művelődési és Kulturális Nonprofit Kft-nek a Bolgár Művelődési Ház fenntartására és alapvető tevékenységére.

A Bolgár Kulturális, Dokumentációs és Információs Központ 2011. július 1. óta működik. A Központ fő feladata az anyanyelvi könyvtár működtetése, valamint a magyarországi bolgár hagyományok gyűjtése, archiválása és digitalizálása. A két nevelési-oktatási intézmény és a Bolgár Kulturális, Dokumentációs és Információs Központ a Budapest VI., Bajza u. 44. szám alatti épületben működik.

A Magyarországi Bolgárok Egyesülete központi szerepet tölt be a magyarországi bolgárok kulturális életében, az itt élő bolgárok identitásának, kultúrájának megőrzésében, hagyományaik ápolásában. Az egyesület 2014-ben ünnepelte alapítása centenáriumát. A jubileumi ünneppsorozat keretében nyílt meg a Bajza utca 44. szám alatti Bolgár Galéria, amelyben a magyarországi bolgár képzőművészek állandó kiállítása mutatkozott be. A Magyarországi Bolgárok Egyesülete jubileuma tiszteletére elkészült a magyarországi bolgárkereteszék múltját bemutató kiállítás is. A centenáriumi évben a rendezvényeken több magas rangú magyar és bolgár politikus, valamint a határon túli bolgár közösségek képviselői is részt vettek.

A Bolgár Országos Önkormányzatnak és a Magyarországi Bolgárok Egyesületének az elmúlt években sikerült megszilárdítania sok olyan új struktúrát, amelyek kiépítése a 2003-2004-es időszakban kezdődött. Az egyik legfontosabb feladat a bolgár közösséghez tartozó gyerekek anyanyelvi oktatása. A 2004. szeptember 1-től működő Bolgár Nyelvoktató Nemzetiségi Iskola stabil diáklétszámmal, a jelentés elkészítésekor 72 tanulóval folytatta a tevékenységét. A BOÖ felnőttek számára is szervez nyelvoktatást, és Halásztelken is van nyelvtanuló csoport. A 2008. február 1-én elindított Bolgár Kétnyelvű Nemzetiségi Óvoda a BOÖ vagyongazdálkodásában levő Bajza utca 44. szám alatti épületben, két csoporttal, négy óvónővel és két dajkával működik. Az óvodába jelenleg 35 gyerek jár. A legkisebbek számára ezen kívül szombati játszóház is rendelkezésükre áll az óvodában.

A bolgárok közösségi és kulturális életének központja a *Bolgár Művelődési Ház*, amely színvonalas kulturális műsorok és hagyományörző rendezvények szervezésével segíti a magyarországi bolgár közösség nemzeti identitásának megőrzését, hozzájárul az anyanyelvhasználat fejlesztéséhez. A magyarországi bolgár tánc-együttesek (*Jantra, Martenica és Zornica*) a bolgár hagyományok megőrzése és ápolása, valamint a magyarországi bolgárok kultúrájának szélesebb körben való elterjesztése érdekében tevékenykednek.

Az önállóan működő *Malko Teatro* alternatív színház, amely bolgár nemzetiségi színházként is definiálja magát. A bemutatott produkciók nyelve többségében bolgár, de több előadást bemutattak magyar nyelven is. A központi költségvetésben elkülönített nemzetiségi fejezeti előirányzatok pályázati kereteiből a beszámolási időszakban folytatódott a bolgár kulturális, hitéleti, média és tudományos programok támogatása. 2013-ban 12 bolgár pályázat részesült támogatásban, a megítélt támogatás összesen 7,28 M Ft-ot tett ki. 2014-ben 12 bolgár pályázat együttesen 8,1 M Ft támogatásban részesült.

A bolgár közösség, ortodox vallás szerinti, anyanyelvű hitéletének zavartalan gyakorlására a budapesti Szent Cirill és Metód bolgár ortodox templom szolgál. A *Magyarországi Bolgár Ortodox Egyház* működéséhez, valamint a hittanoktatás megszervezéséhez rendszeres állami költségvetési támogatásban részesül.

A BOÖ tevékenységének fontos részét képezi a *Bolgár Hírek* c. havilap kiadása. A lap 1250 családnak jut el. A BOÖ továbbra is kiadja a *Haemus* folyóiratot, valamint a TÁMOP-3.4.1. A-11/1-2012-0005 program keretében jelenleg készülnek az új bolgár tankönyvek. Folyamatosan frissül a Bolgár Országos Önkormányzat weboldala is a www.bolgarok.hu címen. A Magyar Rádió heti fél órában tájékoztatja a magyarországi bolgárokat a legfontosabb bulgáriai és helyi eseményekről, számon tartja a hagyományos és pravoszláv ünnepeket, riportokat és interjút készít magyarországi, anyaországi és határon túli bolgárokkal. Együttműködve a Bolgár Nemzeti Rádió „Rádió Bulgária” nevű adójával sok érdekes anyagot közöl, főleg a határon túli bolgárok életéből, valamint a bolgár kultúra és társadalmi élet kiemelkedő személyiségeiről. A bolgár műsorok letölthetők a közszolgálati rádió internetes honlapjáról (www.mr4.hu) is. A Magyar Televízióban a bolgároknak kétheti váltásban jelentkező Rondó című nemzetiségi műsorban (a görög, lengyel, örmény, ruszin és ukrán nemzetiségekkel) van 52 perces anyanyelvű televíziós programja.

A hazai bolgár közösség szoros kapcsolatot tart fenn az anyaországgal. Az elmúlt években több közös rendezvényt szerveztek a budapesti bolgár nagykövetséggel, illetve a Bolgár Kulturális Intézettel. A hazai bolgár közösség és az anyaország között kialakult szoros kapcsolatot a BOÖ és MBE szervezi. E kapcsolatok segítik a magyarországi bolgár közösség és intézményei tevékenységének a megismertetését az anyaországban, egyben jól szolgálják a bolgár identitás erősítését.

A 2013. évben a Nemzetiségekért Díj kitüntetettjei között volt a Malko Teatro, az elismerésben a magyarországi bolgár közösség anyanyelvű színháztársulatának műveléséért, kultúrájának fejlesztéséért részesült.

2. A MAGYARORSZÁGI ROMÁKRÓL/CIGÁNYOKRÓL

Magyarországon a romák/cigányok alkotják a legnépesebb nemzetiségi csoportot. Három nagy nyelvi közösségüket ismerjük, ezek a magyarul beszélő „romungrók”, a magyarul és romani nyelven egyaránt beszélő „romák” (oláh-cigányok), valamint a magyarul és az archaikus román nyelven beszélő „beás” cigányok. A 2011. évi népszámlálás során a nemzetiségi hovatartozás kapcsán feltett kérdésekre válaszadók száma a legtöbb hazai nemzetiséget tekintve jelentősen emelkedett, a növekedés átlagosan másfélszeres. A tíz évvel korábbi adatokhoz képest 153,4 százalék, összesen 315 583 ember vallotta magát csak romának vagy más – túlnyomórészt magyar – nemzetisége mellett romának is. Közülük mintegy 54,3 (2001-ben: 48,4) ezer fő vallotta magát romani vagy beás anyanyelvűnek, ami tíz év távlatában 12 százalékos emelkedést jelent. Az adatok alapján a magukat roma nemzetiségűnek vallók száma egy évtized alatt mintegy másfélszeresére nőtt, ami a teljes lakosság 3,2%-át jelenti. Ez az adat a szociológiai kutatások szerint feltételezett roma né-

pességnek még mindig csak a felét teheti ki, de talán jobban közelíti a szakirodalomban általánosan elfogadottan becsült 7%-os arányt.

A nemzetiségi kötődés vállalásának egyik oka, hogy a népszámlálási kérdőív két külön kérdésben kérdezte a nemzetiséget, szemben a 2001-es kérdőívvel, amelyen egy nemzetiségi kérdés szerepelt több válaszlehetőséggel. 32,4 százalékuk 14 éven aluli, míg a 60 éven felüliek aránya népességen belül nem éri el az öt százalékot sem. A gazdaságilag aktív korosztály belső aránya meghaladja a 70 százalékot. A 14 éven aluliak korcsoportjából összesen 81 425 fő vesz részt valamely roma program szerinti nevelésben-oktatásban. A nyolc évfolyamnál alacsonyabb iskolai végzettségűek aránya megközelítőleg 47%, míg az egyetemet végzeteké 0,75%. Ma Magyarországon a valamelyik cigány/roma nyelvet (beás, romani) beszélők száma összesen 87 549 fő. A két nyelv valamelyikét anyanyelvként beszélők száma 54 339, ami a közösség 17,2%-a (2001-ben 48 438 volt). A magyarországi romák/cigányok egy hatoda foglalkoztatott, közel fele eltartott, 13%-a munkanélküli, 23%-a inaktív kereső.

2011-ben a városokban lakó romák aránya 47,2%, vagyis ők a népesség csaknem felét teszik ki. A fővárosban élők száma majdnem megduplázódott. A romák jelentős része továbbra is az ország gazdasági, infrastrukturális és foglalkoztatási gondokkal sújtott leghátrányosabb kistérségeiben él, számuk és arányuk az észak-magyarországi, észak-alföldi, a dél-dunántúli régióban és a fővárosban a legmagasabb.

2.1. A magyarországi romák/cigányok helyzete

Országgyűlési és önkormányzati választások

A 2014. évi Országgyűlési választások során először nyílt lehetőség a nemzetiségek parlamenti képviselőtének megválasztására. A nemzetiségi névjegyzékre feliratkozottak alacsony száma miatt a kedvezményes mandátum eléréséhez a regisztráltak létszáma kevésnek bizonyult, így a választási adatokból adódóan a roma közösségnek szószólója az Országos Roma Önkormányzat (a továbbiakban: ORÖ) jelöltjeként indult Farkas Félix lett, aki a Parlamentben 2014. április 30-án vette át megbízó levelét és május 6-án esküt tett. A szószólók létrehozták a Magyarországi nemzetiségek bizottságát, melynek Farkas Félix lett az alelnöke.

A 2014. évi választásokon való részvétel céljából a nemzetiségi névjegyzékre több mint 150 000 roma választópolgár iratkozott fel, mely 13%-al haladta meg a 2010. évi névjegyzék adatait. A Választási Iroda adatai alapján 2010-ben 1263 kitűzött választás során 1248 települési roma önkormányzati választást tűztek ki, míg 2014-ben az 1198 kitűzést követően 1197 településen 96 079 roma választó választott eredményesen. A romák esetében a népszámlálási adatok ugyan duplázódtak, ám a közeleti részvétel és a névjegyzék adatai ezzel nem nőttek párhuzamosan. 52 roma jelölőszervezet regisztráltatta magát a Nemzeti Választási Bizottságnál, akik 4 országos listán 201 jelöltet, 58 területi listán 524 jelöltet és települési szinten 7985 jelöltet indítottak. A választások során leadott 84 709 érvényes szavazólap eredménye alapján a Lungo-Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség szerezte meg a mandátumok többségét mind az országos mind pedig a települési és területi szinteken:

Roma nemzetiségi jelölőcsoportok sorrendje a jelöltek és listák összesített mandátumai alapján

Szervezet/mandátum	települési	területi	országos	Összesen
Lungo-Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség	2 334	91	29	2 454
Magyarországi Cigányok Fóruma	360	16	6	382
Roma Polgárjogi Mozgalom	317	12	6	335
Roma Polgári Tömörülés	203	7	6	216
Összesen	3 214	126	47	3 387
Leadott érvényes szavazat	261 859	86 694	85 202	433 755

A választások eredményeképpen megalakult a 47 fős országos, a 20 megyei és (a kormányhivatalok adat-szolgáltatása alapján) az 1175 helyi roma nemzetiségi önkormányzat. Az ORÖ elnökének Hegedűs István Baranya megyei Lungo Drom színeiben indult képviselőt választották meg. A 2011. évi nemzetiségeket érintő választójogi szabályok módosítása lehetővé teszi az időközi választást, mely további helyi testületek megalakítására is módot ad.

Roma nemzetiségi önkormányzatok feladatarányos támogatása

2013-ban 1122 helyi és megyei roma önkormányzat működött, amelyek összesen 253,3 M Ft normatív támogatásban részesültek. A feladatellátásukról szóló határozatok értékelését követően, közülük 861 roma önkormányzat kaphatott 340,7 M Ft feladatalapú támogatást. 2013-ban a roma önkormányzatok működési és feladatalapú támogatása összesen: 596,9 M Ft.

A 2014. évi támogatások a 2011. évi népszámlálási adatok arányában változtak: 1077 települési (helyi), 20 területi (megyei) roma nemzetiségi önkormányzat 257,2 M Ft működési támogatást és a 2013. évi ellátott közfeladataikról szóló döntéseik (határozataik) értékelése során 838 települési és területi roma önkormányzat 310,4 M Ft feladatalapú támogatást kapott. A 2014. évi támogatások összesen 577,1 M Ft-ot tesznek ki.

A 2015. évi adatok szerint az 1175 helyi és 20 területi roma nemzetiségi önkormányzat a költségvetési keret megemelkedése miatt 423,07 M Ft működési és a feladataik értékelése során 693 helyi és 20 területi önkormányzat 403,5 M Ft feladatalapú támogatást kapott. A támogatások átutalására áprilisban és augusztusban kerül sor.

Támogatások, intézmények

Az ORÖ a korábbi intézményei mellett 2012 szeptemberétől 3 oktatási intézményt, nevesítve a *Tiszapüspöki Általános Iskola, a sziráki Teleki József Általános Iskola és Szakiskola*, és a Szolnokon korábban alapítványi formában működő *Dr. Hegedűs T. András Szakiskola, Középiskola, Általános Iskola és Kollégium* fenntartói jogát vette át. Az átvett 3 közoktatási intézmény költségvetését a közoktatás támogatási alrendszerén keresztül kapják.

Az ORÖ 2013. szeptember 14-ei határozatai alapján 2 új intézményt alapított. Az Országos Roma Sportközpontot a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok egyik kitörési pontjaként alapították meg. Számos sportágban értek el roma fiatalok olyan hazai és nemzetközi eredményeket, melyek Magyarországnak is komoly elismerést jelentenek, a mai fiatalok számára pedig követendő példaként szolgálnak arra, hogy e területen tanulással és szorgalommal jelentős sikereket érhetnek el. A Központ feladatainak alapját Magyarország Kormánya és az ORÖ között megszületett Keretmegállapodás értelmében kiemelkedő feladatnak tekintik.

Az Országos Roma Misszió megalapításával három fő terület összhangját szeretnék megvalósítani: adományozás, szociális és gyermekjóléti tanácsadás, ellátás, és hitélet – gyülekezetek formájában.

Kulturális feladatok pályázati és egyedi támogatása

A közművelődés, a hagyományőrzés és az amatőr művészeti tevékenység területén tapasztalható a roma nemzetiség legnagyobb aktivitása és sokszínűsége. A hazai nemzetiségpolitikai feladatokra rendelt forrásokat a költségvetési törvények, így a 2013-2015. évi költségvetés Nemzetiségi támogatások EMMI XX/20/56-58; 60, illetve a nemzetiségi önkormányzatok támogatását szolgáló költségvetési forrás a XX/22. sorai tartalmazzák. 2013-ban és 2014-ben az ORÖ és az általa támogatott média (nyomtatott sajtótermék) támogatására 267,2 M Ft állt rendelkezésre, melynek összege 2015-ben 361,2 M Ft-ra emelkedett. Az ORÖ az általa fenntartott intézmények működéséhez a korábbi években 78,6 M Ft költségvetési támogatást kapott, mely összeg 2015. évtől 165,9 M Ft-ra emelkedett.

Az EMMI nemzetiségi ügyekért felelős helyettes államtitkára a rendelkezésére álló nemzetiségi költségvetési források egyedi kérelmek támogatása keretében és az EMET által lebonyolított pályázatok során évente támogatást biztosít a roma civil szervezetek működéséhez, a roma kulturális kezdeményezésekhez és a roma gyermekek táboroztatási programjaihoz, de lehetőséget biztosít a roma nemzetiségi oktatásban résztvevő pedagógusok továbbképzésének megszervezéséhez is a nemzetiségi önkormányzatok, szervezetek és intézmények részére.

A 2013–2015. évi roma támogatások alakulása

Támogatási cél/roma	2013		2014		2015	
	Szerv	M Ft	Szerv	M Ft	Szerv	M Ft
Nemzetiségi támogatások fejezeti kezelésű előirányzat/ roma pályázatok támogatása						
civil szervezetek működése	117	35	87	32,5	118	36,4
kulturális kezdeményezések	131	20,1	148	24,4	161	25,7
roma táborok támogatása	23	7,7	25	9	90	33
Nemzetiségi támogatások fejezeti kezelésű előirányzat/Egyedi roma célú támogatás						
szervezet/program támogatása	3	167	6	121,64		
(ORÖ) intézmények támogatása			2	10	3	24
Összesen	274	229,8	268	197,54	372	119,1

2012-ben Miskolc Város Önkormányzata az általa a *Lyukóvölgyi Közösségi Ház* kialakítására benyújtott komplex pályázathoz 20 M Ft-os kormányzati segítséget kapott. A komplexum átadására 2014 februárjában került sor. 2013-ban az egyedi támogatási döntések során 6 projekt részesült összesen 167 M Ft támogatásban. Köztük az ORÖ célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség által alapított Oktatási és Továbbképzési Központ Alapítvány (OTKA) 150 M Ft támogatást kapott budapesti központjának ingatlan beruházásához és elindításához, míg 2014-ben a Központ (OTKA) 120 M Ft működési és felhalmozási támogatásban részesült. Az EMMI és az ORÖ együttműködése keretében, az elmúlt évek során több ezer gyermek nyaralhatott a Balatonnál és a Velencei-tónál. A tábor megszervezéséhez az EMMI Egyházi, Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Államtitkársága 2013-ban 15 M Ft költségvetési forrást biztosított. Az egyedi támogatások között a 2014. évben az ORÖ részére működési problémáinak enyhítésére 50 M Ft támogatás biztosítására került sor.

Az Országos Roma Könyvtár, Levél- és Dokumentumtár (könyvtári állomány folyamatos bővítésére, szakórák szervezésére, az ORÖ honlapján könyvtári modul kialakítására, online felület fejlesztésére) 4 M Ft-os, illetve az Országos Roma Közérdekű Muzeális Gyűjtemény és Kiállítási Galéria (múzeumi állomány fejlesztésére, utazó kiállítások szervezésére, roma/cigány származású hírességek arcképcsarnokának létrehozására) szintén 4 M Ft-os egyedi támogatási forrással rendelkezhet.

Roma nemzetiségi oktatás, nyelvhasználat

A Nyelvi Kartához kötődő magyar vállalatoknak a hazai romák által beszélt romani és beás nyelvekre történő kiterjesztését a 2008. évi XLIII. törvény hirdette ki. Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy az oktatás területén tett vállalatok összhangban vannak a nemzetiségi neveléssel, oktatással kapcsolatos jogszabályi előírásokkal. A roma nemzetiségnek – hasonlóan a többi nemzetiséghez – joga van az általuk beszélt nyelven történő nevelést, illetve a romani és beás nyelvek oktatását kezdeményezni. Legalább nyolc szülő kezdeményezésére a nevelést, illetve az oktatást a helyi önkormányzat köteles megszervezni.

A romák jelentős része magyar nyelvű, ezért a nemzetiségi nevelést, oktatást szabályozó dokumentumok lehetővé teszik a magyar nyelvű roma kulturális nevelést és a magyar nyelvű roma nemzetiségi oktatást, illetve a romák által beszélt másik két nyelven történő nevelést, továbbá a roma és beás nyelvek oktatását is.

Az EMMI adatai szerint a 2012/2013-as tanévben 727 intézmény (óvoda, általános iskola és középiskola) 78 822 főre igényelt magyar nyelvű cigány/roma nemzetiségi nevelést, oktatást biztosító programjára kiegészítő nemzetiségi normatívát. Mindezen felül 2245 fő romani és 1006 fő beás nyelvoktatásban is részt vett. A 2013/2014-es tanév során a nemzetiségi normatívát igénybevevő intézmények száma 800-ra nőtt, azonban a nemzetiségi oktatásban résztvevő diákok létszáma csökkent. 56 110 gyermek számára szerveztek magyar nyelvű cigány/roma nemzetiségi oktatást. A statisztikák szerint romani nyelvoktatást 4 óvodában, 12 általános iskolában és 8 középiskolában folytattak 1498 diák részvételével, a beás nyelvet pedig 1 óvodában, 7 iskolában, és 5 középfokú oktatási intézményben tanították összesen 1018 gyermek számára. A 2014/2015-ös tanév 741 roma nemzetiségi oktatást szervező intézményt mutat, ahol 50 722 gyermek részesül roma népismeret oktatásban, 763 gyermek romani, és 870 gyermek beás nyelvoktatásban.

A TÁMOP 3.4.1. „A Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése” programban lehetőség nyílt roma oktatási programcsomagok fejlesztésére is, amely magába foglalja a tankönyvek mellett oktatási segédletek, digitális tananyagok, pedagógus-továbbképzések, kerettantervek kidolgozását is. A kiírás alapján az ORÖ és a Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium konzorciuma nyerte el a feladatot. 2012-ben elkészült az általános iskola 1. osztálya számára a nemzetiségi népismereti tankönyv, és kiadásra került az 1. osztályos romani és beás nyelvkönyv, illetve a nyelvoktatást segítő munkafüzetek. A pályázóknak két év áll rendelkezésükre a projekt két szakaszának megvalósítására. A program keretében tankönyvek, munkafüzetek, szemléltető eszközök, mérőeszközök, digitális tananyagok, pedagógus-továbbképzési programok és a nemzetiségi óvodai nevelést segítő módszertani anyagok fejlesztésére van mód.

Három pedagógiai főiskolán (Apor Vilmos Főiskola – Vác, Eötvös József Főiskola – Baja, Szent István Egyetem – Szarvas) képeznek cigány/roma óvodapedagógusokat, illetve tanítókat. A Pécsi Tudományegyetem bölcsészettudományi képzési területén, a többciklusú képzés bevezetésével, a korábbi romológus képzésre épült az alapképzési, és a 2009/2010-es tanévtől indított romológia és romológia tanár mesterképzési szak, illetve PhD program. A képzési kínálat így lehetőséget biztosít az óvodai és általános iskolai, a középiskolai oktatók és a felsőoktatási szakemberek felkészítésére, illetve a doktori fokozat megszerzésére.

A Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíjról

A közigazgatási és igazságügyi miniszter által 2011-ben alapított Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíjról szóló korábbi jogszabály módosításával első alkalommal nyílt lehetőség arra, hogy a Nemzetiségi és Civil Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Helyettes Államtitkárság által bonyolított pályázati eljárás során a nemzetiségi anyanyelvű, kétnyelvű gimnáziumi nevelés-oktatással nem rendelkező nemzetiségek esetében, a nemzetiségi nyelvoktató oktatást folytató intézmények tanulói is pályázzanak.

2013 és 2014-ben a Nemzetiségi Tanulmányi Ösztöndíjra a pályázni jogosult iskolákkal egyeztetett javaslat szerint *a támogatásra javasoltak között roma fiatalok is részesülhetnek támogatásban* (a Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium (Pécs) tanulója, a Kis Tigris Általános Iskola, Gimnázium és Szakképző (Komló) tanulója, a Dr. Ámbédkar Gimnázium, Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Általános Iskola (Sáta) tanulója, valamint a Brázay Kálmán Általános Gimnázium és Szakképző Iskola (Magyarhertelend) tanulója).

Színházak

A hazai roma közösség nem rendelkezik saját színházépülettel, ennek létrehozására a kormányzati tervek között szereplő Roma Kulturális Központ keretein belül, a közeljövőben kerülhet sor.

A *Cinka Panna Cigány Színház Alapítvány* 1992-ben jött létre Érden, Jónás Judit vezetésével. 1995-2007 között Duende Színház néven a Roma Parlament fogadta be a társulatot, majd önálló jogi intézményként Cinka Panna Színházként működik, melynek új, befogadó otthona a Rajkó Művészegyüttes (Talentum) színházterme. Eddig bemutatott előadásaik kötődnek a roma kultúrához akár témaválasztás, szerző, rendező, színészek, zenészek tekintetében. Repertoárjukban szerepel zenés mesejáték, sanzon-színmű, dráma, vígjáték, monodráma, ballada-versdráma, irodalmi estek. Részt vettek többek között az "Athe sam" Fesztiválon, a Budapesti Cigány Fesztiválon, a Művészetek Völgyében, a POSZT off-on, a Zsámbéki és az Esztergomi Nyári Játékokon.

2005 szeptemberében Miskolcon alakult meg a *ROMANO TEATRO Társulat* Szegedi Dezső (Jászai Mari-díjas) színművész művészeti vezetésével. A társulatban helyet kapnak roma és nem roma fiatalok egyaránt. A színházi műhely célja, hogy a művészet segítségével közelebb hozza egymáshoz a fiatalokat. A társulat 2005-től játszott színpadi művei között több musical szerepel: La Mancha Lovagja, Átok és szerelem, Legendák leszármazottjai, Antigoné, Kleopátra, illetve a Csendesek a hajnalok c. dráma, melyek közös feldolgozása során a művészeti élmény mellett sikerrel alkalmaznak a fiatalok személyiségfejlesztésében is.

A Hókirálynő Közhasznú Egyesület által működtetett *Hókirálynő Meseszínpad* 1989 óta Budapesti központtal működik utazó színházként. Művészeti vezetője Páriné Szécsi Vilma. Gyermekek- és ifjúsági darabokat játszanak. Bemutatóikat Budapesten a Talentum Kulturális Fórum Székházában tartják, de felléptek már Szlovákiában, Bécsben, Erdélyben és a Vajdaságban is. Az egyesület létszáma 52 fő, a társulat létszáma pedig 12-22 fő, minden tagja szabadfoglalkozású profi színész. Zenés utazó repertoár színpadként, nagyszínházi díszlettel, jelmezzel, kellékekkel, klasszikus színházi stílusban működnek. A műsoron lévő darabok száma 20. Szoros együttműködésben dolgoznak a Cigány Színházi Társulás Reneszánsz Roma Műhely Alapítvánnyal és az INTHOS nemzetközi szervezetével.

A Karaván Művészeti Alapítvány Nyári Oszkár színész vezetésével 2000-ben alakult Budapesten azzal a céllal, hogy tandíjmentes színészképző stúdiót működtessen elsősorban tehetséges roma és minden olyan gyermek, fiatal számára, akiknek egy fizetősszíni tanoda költségei túl megterhelőek lennének. Az alapítvány célja, hogy elősegítse e fiatalok esélyeinek javítását és társadalmi mobilizációját. Az eltelt tizenöt év során folyamatosan fejlődtek, a színészképző stúdió működése mellett létrejött gyermek- és ifjúsági színtársulatuk, majd 2009-ben nemzetiségi és etnikai kisebbségi színház V. kategóriás besorolást kaptak. A Karaván működése során nagy hangsúlyt fektet a romák és nem romák közös tevékenységére. Fontos számukra, hogy tanítványaik profi színészekkel próbálnak, játszanak együtt. Növendékeik a színtársulat tagjaként nagy nyilvánosság előtt demonstrálják azt, hogy cigány és nem cigány gyerekek, fiatalok találkozása gyümölcsöző, értékhardozó lehet.

A nemzetiségi – közöttük a cigány/roma – színházak támogatási rendszeréről az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló 2008. évi XCIX. tv. (a továbbiakban: Emtv.) rendelkezik. A tárca szándéka szerint az Emtv. előírásai alapján a korábbi gyakorlatnak megfelelően e szervezeteknek 2013-tól kezdődően elkülönített pályázati keret állt rendelkezésre, melynek elbírálása a kiírásban részletezett minőségbiztosítási szempontrendszeren alapult. A roma nemzetiségi színházak 2013-ban 16,5 M Ft, 2014-ben pedig 18,5 M Ft támogatásban részesültek.

Hitélet

A hazai romák túlnyomó többsége római katolikus vallású, kisebb része görög katolikus és református. A 2011. évi népszámlálás során a roma identitását vállalók kétharmada, 211 ezer fő nyilatkozott a vallási felekezethez tartozásáról. Az adatok alapján 155 195 fő katolikus, amelyből 8696 fő a görög rítus szerint gyakorolja a hitét. A reformátusok száma 38 228 fő, míg a Hit Gyülekezete 4288 fő roma hívet tudhat magáénak. Az egyházak évek óta foglalkoznak cigány/roma gyerekekkel szabadidős tevékenység keretében, ezek többnyire tanoda vagy családi napközi keretében működnek. Magyarország az egyház és a romák kapcsolata terén élen jár Európában. Hazánkban született meg az első romani nyelvű Biblia, és Magyarországon készül jelenleg az első romani miseszöveg fordítás is.

A legnevesebb *katolikus* búcsújáró helyek: Csatka, Mátraverebély–Szentkút, Máriagyúd, és Máriapócs, ahova évente nagyon sok roma család zarándokol el. Hodászton kiválóan működik egy görög katolikus roma/cigány közösségi ház, amely idősgondozást és gyermekek számára óvodai ellátást is biztosít. Az itt élő romák/cigányok a romani nyelv cerhari nyelvjárását beszélik, így a görög katolikus egyházközséghez tartozó bizánci rítusú templomban romani nyelvű miséket tartanak, a közösségi házuk a romani anyanyelvi kultúra ápolásának egyik fontos bázisa.

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia évek óta kiemelt figyelmet szentel a romák hitéleti feladatainak, ami ugyanakkor fontos szegmensét képezi a cigányság felzárkóztatását célzó társadalmi programoknak is. A Magyar Katolikus Egyház Székely Jánost az Esztergom–Budapesti Főegyházmezgye segédpüspökét nevezte ki az Magyar Katolikus Püspöki Konferencia *Cigánypasztorációs Bizottságának* elnökévé. A hitéleti alaptevékenységét támogatva minden megyében felelőst neveztek ki a romapasztoráció koordinálására, és az egyházi oktatási és kulturális célú támogatásai keretében működési forrást biztosított a belföldön és határon túl feladatot ellátó egyházi roma missziók munkájához.

A magyarországi vallási közösségek egyre jelentősebb szerepet vállalnak a romák felkarolásában, integrációjának és felzárkózásának elősegítésében a cigánypasztoráció által; számos helyen, kifejezetten a romák/cigányok által lakott településrészekben hoztak létre imaházakat, amelyek egyúttal a közösség mindennapi életének színtereivé is váltak. A roma lakosság számára oktatási, kulturális és liturgikus programokat, szociális szolgáltatást, valamint szabadidős, közösségi programokat, tábortokat szerveznek. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia romani nyelvű temetkezési szertartáskönyv kiadásáról határozott, amely a papság számára lehetőséget biztosít a szertartás egyes részeinek a gyászoló közösség nyelvén történő végzésére.

2011 őszén 4 kollégiummal elindult Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (a jezsuita rend, a katolikus – beleértve a görög katolikusokat is, a református, és az evangélikus egyházak fenntartásában) immár 5 kollégiummal működik. Az állami költségvetés pályázati úton támogatja ennek a hálózatnak a működését.

A protestáns egyházak cigánymissziós vezetőinek (református, evangélikus, baptista, metodista, pünkösdi) együttműködésében 2014 októberében jelent meg a Cigánymissziós Módszertani Füzetek c. kiadványa, amely által az egyházak cigánymissziói összefogását sürgetik a romák/cigányok elfogadásáért, és a társadalmi problémák rendezéséért. Megalakult a *Református Cigánymissziós Tanács*, melynek feladata jelenleg már működő romákkal/cigányokkal kapcsolatos kezdeményezések koordinálása. Az egyház 2 tanodát működtet, Dencsházán és Vilmányban. Minden évben elindul az „Út az életért” missziós program, amelyben főként HH településeken végeznek ingyenes egészségügyi szűrővizsgálatokat szakemberek a Református Missziói Központ (RMK) szervezésében. A Magyarországi *Evangélikus* Egyház szolgálataként jelenleg a helyi adottságoknak megfelelően több formában folyik a cigánymisszió: tanoda, biblióra, bibliaiskola, gyerek és felnőtt táborok, kirándulások, kulturális rendezvények – és mindez kiegészül a rászorulóknak karitatív, életvezetési, szociális támogatásával. A Magyarországi *Baptista* Egyház cigánymissziója közel 30 településen van jelen. Ebből 10 településen már kialakítottak imaházat, közösségi házat, és tervezik további településeken is a munka folytatását, imaházak kialakítását, infrastruktúra fejlesztését és fenntartását. Tevékenységüket művelődési-kulturális, oktatási, képzési és szociális programokkal is szeretnék kiegészíteni. Az Evangélikus *Pünkösdi* Közösség Országos Cigánymissziója a romák felemeléséért, életminőségének javításáért dolgozik. Létrehozták a Keresztény Népfőiskolát, melynek keretein belül szemináriumokat, előadásokat, gyermektáborokat, országos találkozót szerveznek, és segítik a helyi gyülekezeteket.

Média

A roma nemzetiség írott sajtójának megjelentetését az ORÖ biztosítja. Az önkormányzat saját lapja az *Európai Út*, emellett a Szolnokon szerkesztett *Lungo Drom* c. lap megjelentetését is támogatja. Az információs

csatornák fejlődésének köszönhetően több internetes honlap működik, amelyek egyre inkább átveszik a romákról és romáknak szóló információk csatorna szerepét.

A közszolgálati *Magyar Televízióban* és a *Magyar Rádióban* roma nemzetiségi műsor készül és kerül adásba, mely a kultúra, a néprajz mellett az emberi jogokkal, a politikai kérdésekkel is rendszeresen foglalkozik. A műsorok kiemelt célja a cigánysághoz kapcsolódó előítéletek feloldása. A roma műsorok összeállításában új műsorkészítők bevonása révén a pécsi és debreceni stúdiók is részt vesznek. A rendszeresen sugárzott magazinok mellett a két év alatt több nemzetiségi témával foglalkozó műsor is szerepelt a közszolgálati csatornák kínálatában. A roma nemzetiség tájékoztatására az MR4 csatornán kibővített roma sávot sugároznak. A napi egy órára növelt műsoridőben a magyar mellett a beás és romani nyelvű műsorok is megjelennek. A Magyar Televízió és a Duna TV által sugárzott nemzetiségi műsorok sávjában sugározza a legnagyobb hazai nemzetiség, a romák életét bemutató *Roma Magazin* c. 26 perces magazinműsort, mely a több mint 1000 nemzetiségi önkormányzat és közel 100 civil szervezet kulturális és társadalmi helyzetét mutatja be. 2014 novemberétől az MTVA vezetése a közmédia strukturális átalakítása keretében a nemzetiségi adásokat a Duna TV csatornára helyezte át, illetve a műsorok megjelenése terén is változtatásokról döntött, miszerint a roma műsorok péntekenként kétheti váltásban *P'amende* és *Életkerék* címen kerül a nézők elé. Az adások magazinjelleggel készülnek, alkalmanként azonban egy-egy hosszabb lélegzetvételű, jelentősebb produkció, fesztivál-beszámoló, portré, dokumentumfilm is képernyőre kerül.

A Magyar Rádióban a roma nemzetiség számára heti öt alkalommal, hétfőtől-péntekig 60 perces műsor kerül sugárzásra „Három szólamra – cigány magazin” címmel. Heti két-két alkalommal félórás anyanyelvű – romani ill. beás nyelvű – műsorral jelentkezik a magyar nyelvű roma műsorok mellett. A romani és a beás nyelvű műsorok egyik deklarált célja a nyelvvesztés megállítása, az anyanyelv és az ahhoz fűződő különleges kultúra megmentése, az önazonosság megtartásának elősegítése. A roma nemzetiség további két műsora a Kossuth Rádió „Jelenlét” címmel szombaton közéleti és vasárnap kulturális tematikával 26 percen kerül adásba.

A beszámolási időszak során számos olyan személy részesült Nemzetiségekért Díjban, akik sokat tettek a hazai cigányságért. 2013-ban Kovács Józsefné, Tarnóczi Istvánné Kaszap Mária, Győrfi Mihály, Váradi Géza, valamint Somos László vehette át a kitüntetést. A 2014. évi díjazottak között volt Lakatos Mónika, Tóth Tiborné, valamint a Rromanes Egyesület is.

2.2. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia

A Kormány az 1430/2011. (XII. 13.) számú határozatával elfogadta a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát (a továbbiakban: MNTFS), valamint annak végrehajtásáról a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervet. A Stratégia frissítését a Kormány a 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozata a Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II., Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája, a Köznevelés-fejlesztési stratégia, továbbá a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia elfogadásáról c. dokumentummal fogadta el. Az MNTFS és a frissítése is összhangban van az Európa 2020 Stratégiához kapcsolódó Nemzeti Reform Program szegénység csökkentését szolgáló céljaival és intézkedéseivel, valamint a Kormány és az ORÖ között létrejött Keretmegállapodásban foglalt célokkal és az ezek megvalósítását szolgáló, a Kormány és az ORÖ között kötött Keretmegállapodásban foglalt számszerűsíthető célkitűzések elérése érdekében kidolgozott részletes intézkedési tervről szóló 1338/2011. (X. 14.) Korm. határozatban rögzített intézkedési tervvel.

A 2014. évre vonatkozó statisztikai adatok szerint (KSH) Magyarországon összesen mintegy 3,04 millió ember van kitéve a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának. Ez az adat nemcsak a hétköznapi fogalmak szerint szegénynek, nélkülözőnek tartott emberek körét jelöli, hanem azon népességet, amelyet fenyeget a szegénység. Az indikátor három statisztikai mutató által érintett népesség számát jelöli. A három mutató az alacsony jövedelmet, a munkaszegénységet és az életkörülmények súlyos szűkösségét méri. Anyagilag súlyosan depriváltak, akik meghatározott 9 fogyasztási tétel közül legalább négyről anyagi okból lemondani kényszerültek. E mutatók alakulásában alapvető jelentősége van a gazdasági válságnak, illetve a hitel- és lakhatási problémáknak, melyekre sikerrel reagáltak a rezsiköltségeket, illetve a hitelproblémákat kezelő kormányzati intézkedések.

Magyarország az Európa 2020 Stratégiának a szegénység csökkentését szolgáló céljához kapcsolódva a gyermekes családok szegénységi rátájának, a súlyos anyagi nélkülözésben élők számának, valamint az alacsony munkaintenzitású háztartásban élők számának 20-20 %-os csökkentését vállalja 2020-ig; ez – a három indikátor által lefedett népesség közötti átfedések kiszűrésével – 450 ezer fő szegénységből való kiemelésével

egyenértékű. Az MNTFS átfogó céljai – szinkronban az Európa 2020 stratégia hazai szegénység csökkentési céljaival – a következők:

1. A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre.
2. A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása.
3. A társadalmi gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.

Magyarországon a mutató alakulásáért két tényező meghatározó: nagyon alacsony munkaintenzitású háztartásokban élők száma – nagyobb mértékben a súlyos anyagi deprivációs mutató. A kölcsönökkel és lakhatási kiadásokkal kapcsolatos pénzügyi problémák kezelését, enyhítését célozták a devizahitelekkel, illetve a rezsiszűkítéssel kapcsolatos kormányzati intézkedések, amelyek hatásai a 2014. évi adatokban már megmutatkoztak.

A szociális transzferek utáni jövedelmi szegénységet jellemző mutató romlása – a válság ellenére is – csak kisebb mértékűnek nevezhető, ebben szerepet játszik a magyar pénzügyi és szociális ellátórendszer hatékonysága. A munkát nélkülöző háztartásokban élők helyzetének alapvető javítását célozzák a közmunka programok, melyek hatásai eredményeképp jelentősen csökkent a munkaszegénység aránya, ugyanakkor – az alacsony közmunkabér okán – valamelyest nőtt a dolgozó szegények aránya.

2.2.1. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia beavatkozásai

Az MNTFS intézkedései azokra a területekre koncentrálnak, melyekben a helyzetkép alapján leginkább szükség van beavatkozásra az említett hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, köztük kiemelten a romák és a mélyszegénységben élők tekintetében. Ilyenek a gyermekszegénység, a minőségi közszolgáltatásokhoz (integrált oktatás, egészségügyi alapellátás, közösségfejlesztés) való hozzáférés, a munkaerő-piaci integráció, a lakhatási szegregáció, valamint a romákkal szembeni diszkrimináció kérdésköre. A programok egymáshoz kapcsolódva, komplex és multidiszciplináris szemléletben, a célcsoportokra célzottan, az egyéni felelősségvállaláson és közösség részvételén alapulva valósulnak meg. A szegénységben élők számának csökkentését a magyar Kormány – az átfogó jelentőségű gazdaság- és társadalompolitikai intézkedések mellett – elsősorban komplex programokkal, valamint a hátrányos helyzetű térségekre fókuszálva integrált területi és esélyegyenlőségi programokkal támogatja.

A szegénység és szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása érdekében az MNTFS komplex megközelítést alkalmaz, s a lakhatási szegénység kezelése mellett a szegénységet tartósan megakadályozó foglalkoztatási programokat, valamint a minőségi munkavállalást lehetővé tevő oktatási-képzési programokat indít. A szegénység családon belüli átörökítését akadályozzák az oktatási programok, melyek révén csökken az iskolai lemorzsolódás és javulnak a hátrányos helyzetű, köztük a roma fiatalok továbbtanulási esélyei. Közel 29 Mrd Ft EU-s forrás felhasználásával az egészségügyi, preventív és egészségfejlesztési programok a helyes egészségmagatartásra ösztönöznek.

A Kormány emellett jelentős közfoglalkoztatási programokat indított, melyek közel négyszázezer embert érintenek. Ezen belül a romák becsült 20%-os aránya közel háromszorosa az országosan becsült 7%-nak. A hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítását célzó, országosan legalább 117 000 embert elérő, aktív munkaerő-piaci eszközökkel (bérjellegű támogatások, képzések, munkaerő-piaci szolgáltatások) a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedést elősegítő, illetve a többek között a közfoglalkoztatás képzési lábát is biztosító, legalább 37 000 fő alacsony iskolai végzettségű, szakképzettséggel nem, vagy elavult szakképesítéssel rendelkező, és az iskolarendszerű képzésből lemorzsolódó képzését és ezáltal alkalmazkodóképességének javítását célzó uniós társfinanszírozású kiemelt projekt mellett számos, kisebb léptékű, átfogóan a hátrányos helyzetűek foglalkoztatási helyzetének, alkalmazkodóképességének javítására irányuló foglalkoztatási konstrukció megvalósítása van folyamatban. Az intézkedések nagy része esetében a romák száma horizontális szempontként – azaz a nyertes pályázók által a pályázat megvalósítása során célérték nélkül gyűjtendő adatként – jelenik meg. Ugyanakkor a munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetű célcsoportokban való felülreprezentáltság okán e programok hatékonyan és nagy számban érik el a roma népességet.

A társadalmi gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése is átfogó, több ágazatot, szakterületet érintő programokon keresztül valósul meg. A közszolgáltatásokhoz való jobb hozzáférést szolgálják a komplex teleprekonstrukciós programok több mint 4 Mrd Ft EU-forrás felhasználásával, mely a lakóhelyek felújításán és a szegregált lakókörnyezetek felszámolásán

túlmenően a közösségi szolgáltatások elérhetőségét is biztosítják. A közoktatás és a szociális szolgáltatások, valamint a közigazgatás 2013 januárjától megvalósuló központi irányításának célja az e területeken tapasztalható térségi és minőségi egyenlőtlenségek kiküszöbölése. A gyermek jól-lét és az oktatás területén elsősorban a Biztos Kezdet Gyerekházak, a térségi gyerekesély programok, az Integrált Pedagógiai Rendszer, a mentorálást is tartalmazó ösztöndíj programok szolgálják az esélyegyenlőség megvalósulását.

Ugyancsak az esélyteremtést, a társadalmi összetartozást szolgálják a diszkriminációellenes intézkedések is. A kormányzat az elmúlt években kiemelt figyelmet fordított a rasszizmus, a diszkrimináció ellen való fellépésre. Ezt számos közelmúltbeli jogszabályi változtatás is alátámasztja. A jelenleg hatályos antidiszkriminációs törvény az európai közösségi joggal harmonizáló, egységes, átfogó és részletes antidiszkriminációs rendelkezéseket tartalmaz. A törvény az általános rendelkezéseken túl foglalkozik az egyenlő bánásmód követelményének a különböző területeken (foglalkoztatás, szociális biztonság és egészségügy, lakhatás, oktatás és képzés, árak forgalma és szolgáltatások igénybevétele) való érvényesítésének részletszabályaival is. A törvény tiltja mind a közvetlen, mind a közvetett diszkriminációt.

Átfogó jelentőségű változás, hogy az Alaptörvény negyedik módosítása (Magyarország Alaptörvénye XV. cikk (4) bekezdés) a társadalmi felzárkózás fogalmát alaptörvényi szintre emelte, amely további jogalkotási lépéseket indukál.

A társadalmi összetartozást emellett számos, egyéb szakterületeken meghozott intézkedés is szolgálja, melyek közvetlenül nem részei az MNTFS-nek. Ilyenek a vállalati társadalmi felelősségvállalást szolgáló és támogató programok, az önkéntesek foglalkoztatásának egyszerűsítése és az önkéntes programok támogatása, az önkéntesség közoktatásban való elterjesztése, s a közoktatásban 2013. szeptember 1-jétől felmenő rendszerben bevezetésre került hit- és erkölcsstan oktatása. Szintén erősíti a társadalmi összetartozást a civil, s benne különösen a nemzetiségi (így a roma) civil szervezetek támogatása, valamint a nemzetiségi kultúra oktatásának és bemutatásának elősegítése. A 2014. március 15-től hatályos új Polgári Törvénykönyv intézkedései a generációkon átívelő szolidaritást és a családok – mint a társadalom legkisebb és legerősebb közösségei – egységét támogatják.

Az MNTFS intézkedései között a teljesség igénye nélkül kiemelendő több úttörő kezdeményezés is. Ilyen a Biztos Kezdet Gyerekházak hálózata, amely 2012-től hazai támogatást élvez. A több mint 600 településre kiterjedő 23 leghátrányosabb helyzetű (a továbbiakban: LHH) térség komplex gyerekesély program 13 Mrd Ft-ból valósul meg és 2014 végéig több mint 44 000 gyermek számára nyújtott esélyteremtő támogatást. A Magyarországon 1992 óta működő Szociális Földprogram 2013-ban és 2014-ben 4340 illetve 4400 család megélhetését segítette és 799 illetve 601 fő foglalkoztatását valósította meg. Az Útravaló Ösztöndíjprogramban és az Arany János Kollégiumi Programokban több mint 18 000 hátrányos helyzetű diák vesz részt. A hátrányos helyzetű régiókban megvalósuló óvodafejlesztések révén mintegy 15 Mrd Ft forrás felhasználásával valósult meg közel 5 500 új férőhely létrehozása.

2.2.2. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiához kapcsolódó szervezeti keretek

A *Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság* megalakulása óta folyamatosan biztosítja az összkormányzati koordinációt a tartósan rászorultságban élő személyek életkörülményeinek, társadalmi helyzetének javítása, valamint társadalmi integrációjának elősegítésére irányuló kormányzati tevékenység összehangolása érdekében a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság létrehozásáról szóló 1199/2010. (IX. 29.) Korm. határozattal létrehozott Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság, melynek társelnöke Farkas Flórián miniszterelnöki biztos.

A cigány/roma népesség hatékony felzárkózásának előmozdítása érdekében a Kormány által létrehozott *Roma Koordinációs Tanács* színteret biztosít a párbeszédre és az együttműködésre. Társelnöke az ORÖ elnöke, tagjai roma civil szervezetek képviselői, egyházak, önkormányzati szövetségek, területi cigány/roma nemzetiségi önkormányzatok, a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács képviselői, az Alapvető Jogok Biztosa, valamint a Magyar Tudományos Akadémia elnöke által felkért szakértő képviselő. A Tanács állandó meghívottja az EBH valamint a KSH elnöke. Feladata szerint véleményt nyilvánít intézkedési javaslatokról, valamint a hazai és nemzetközi jelentésekről, tájékoztatókról és beszámolókról; javaslatokat fogalmaz meg, közreműködik a felzárkózást elősegítő szakmai hálózatok kialakításában, fejlesztésében. Részt vesz továbbá a cigányság társadalmi helyzetének javításával, valamint társadalmi integrációjának elősegítésével kapcsolatos feladatok hatásának értékelésében, így a Stratégia megvalósításának nyomon követésében, az intézkedési tervének évenkénti értékelésében, illetve a stratégia rendszeres revíziójában. Feladata továbbá, hogy felhívja a figyelmet mindazokra a problémákra, amelyek nehezítik a cigányság felzárkózását segítő intézkedések megvalósulását.

Az EMMI Szociális Ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárságának feladata a „*Legyen jobb a gyermekeknek!*” Nemzeti Stratégiáról (2007-2032) című 47/2007. (V. 31.) OGY határozattal elfogadott gyermekszegénység elleni stratégia végrehajtásának nyomon követése, monitorozása, melynek érdekében Értékelő Bizottságot működtet. A Kormány a kormányzati felelősség markánsabb megjelenítése érdekében 2011 májusában módosította a „*Legyen Jobb a Gyermekeknek!*” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottságának létrehozásáról szóló 1053/2008. (VIII. 4.) Korm. határozatot. A módosított összetételű Értékelő Bizottság 12 kormányzati képviselőből és 12, a civil szervezetek, egyházak, szakmai szervezetek által delegált tagból áll, akikhez állandó meghívottak csatlakoznak. A Bizottság elnöke a szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár, társelnöke a nem kormányzati tagok által megválasztott személy. Feladata a Stratégia végrehajtásának tervszerű, módszeres monitorozása, az utánkövetés eszközrendszerének és eljárásainak továbbfejlesztése, a gyermekszegénységet mérő és leginkább jellemző mutatókból álló indikátorrendszer fejlesztése, az adatok összegyűjtése, elemzése és közzététele. Ily módon hozzájárul a felzárkózás stratégia megvalósításának nyomon követéséhez, évenkénti felülvizsgálatához, illetve háromévenkénti re-víziójához.

A *Türr István Képző és Kutató Intézet* területi felzárkózó koordinációs feladatokat ellátó háttérintézmény. Kiemelt feladatoként közreműködik a közfoglalkoztatáshoz párosuló képzési programok és szolgáltatások megvalósításában, valamint társadalmi felzárkózási koordinációs központként a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek – romák, álláskereső, alacsony iskolai végzettségűek, megváltozott munkaképességűek, hátrányos helyzetű térségekben élők – felzárkózásában. Hazai és uniós társfinanszírozású, az ORÖ-vel konzorciumban megvalósított projektekkel járul hozzá a Keretmegállapodásban rögzített célok és vállalások teljesüléséhez.

2.2.3. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia megvalósulásának nyomonkövetése, monitoring rendszer kialakítása

A Kormányhatározatban szereplő intézkedés célja az intézkedési tervben foglalt feladatok megvalósulásának és hatásának nyomon követése érdekében egy több elemből álló monitoring rendszer kialakítása. Az *indikátorrendszer kialakítása a társadalmi környezet változásainak nyomon követésére* 2012. június 1-ig kialakításra került a TÁRKI által 5 M Ft költségvetési forrás felhasználásával, melynek adatokkal való feltöltése folyamatos. Az indikátorrendszer elérhetővé tétele az Társadalmi Felzárkózási Információs Rendszerben 2012. december 15-ig megvalósult. Az *intézkedés-nyomonkövetési és jelentési rendszer* kialakítása 2013. február 15-ig megvalósult a KPMG tanácsadó vállalat közreműködésével 5 M Ft költségvetési forrás felhasználásával. A *Társadalmi Felzárkózási Információs Rendszer kialakítása* a Lechner Tudásközponttal (korábban: VÁTI) közösen történt. A *stratégia monitoring nyilvánosságának biztosítása* a stratégia végrehajtásáról szóló éves jelentések közzétételével valósult meg az Értékelő Bizottság és a Roma Koordinációs Tanács tagjai számára.

A TÁMOP 5.4.1 kiemelt projektben, a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, illetve a kutatási-fejlesztési eljárás nyerteseként a GfK Hungária Kft. bonyolította le 107 M Ft értékben 7000 fős mintán nagymintás roma kutatás projektjét, melynek célja volt, hogy a kutatás révén átfogó, a korábbi meghatározó jelentőségű vizsgálatokkal összevethető, a bekövetkezett változásokat tükröző képet kapjunk a hazai cigányság életkörülményeinek változásairól. 2013-ban a nagymintás roma kutatás a tervek szerint lezajlott, őszre elkészült az előzetes értékelés és munkaanyagként az átfogó tanulmány.

Emellett a társadalmi folyamatok, a társadalmi különbségek, a szegénységben élők életkörülményeinek változását nyomonkövető TÁRKI Háztartás Monitor vizsgálat végrehajtásához támogatást biztosított a Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárság. A támogatás a vizsgálat két évenként felvett egy-egy hullámnak lebonyolítását tette lehetővé.

A TÁRKI Háztartás Monitor legutóbbi felvétele 2013 tavaszára elkészült, a zárótanulmány adatait, megállapításait felhasználva történt meg a további fejlesztések tervezése, valamint összeállításra került egy a stratégia monitorozását szolgáló, a társadalmi környezet változásait bemutató tanulmány is.

A 2014. őszi időpontra vonatkozóan a TÁRKI 2015 márciusában készítette el a programok társadalmi hatásait bemutató vizsgálatát *A társadalmi folyamatokat jelző indikátorok a TÁRKI Háztartás Monitor Kutatása alapján* c. tanulmányában, melyet az EMMI Szociális ügyekért és Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága megbízásából készített. Korábban szintén a TÁRKI készített hasonló elemzést a korábbi időszakokra vonatkozóan *Társadalmi folyamatok Magyarországon a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia elfogadásának időszakában – 2009–2012 címmel* (a tanulmány alapja a Stratégia indikátor rendszere, valamint a Háztartás Monitor adatai).

A felzárkózási jó gyakorlatok számbavétele programelem megvalósult, a jó gyakorlatok dokumentációja elkészült. Az Önkormányzati jó gyakorlatok összegyűjtését az EMMI Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkársága a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségével kötött szerződéssel támogatta. További jó gyakorlat gyűjtési kutatások előkészítése érdekében a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Értékelő Bizottság felkérésére az Értékelő Bizottság és a Roma Koordinációs Tanács közös Indikátor munkacsoportja módszertani előkészítő munkát kezdett, ehhez kapcsolódóan egy TÁMOP projekt keretében további módszeres megalapozó munkát végzünk. A Világbank szakmai segítségével készülő tanulmány egyebek mellett a társadalmi befogadás tekintetében jó vagy ígéretes gyakorlatok azonosításához határoz meg kritériumokat, s azonosítja a társadalmi befogadás az Európai Unión belül és kívül alkalmazott jó vagy ígéretes gyakorlatait, különös tekintettel a magyarországi gyakorlatokra.

A miniszterelnök 4/2014. (XII.5.) ME utasítása alapján *miniszterelnöki biztos* kinevezésére került sor. A miniszterelnöki biztos tevékenysége keretében (2. §)

- a) megvizsgálja és értékeli a Kormány és az ORÖ között létrejött Keretmegállapodásban meghatározott célok elérésével és feladatok végrehajtásával kapcsolatos tapasztalatokat,
- b) megvizsgálja és értékeli a Keretmegállapodásban meghatározott célok elérésének és feladatok végrehajtásának időarányos teljesülését,
- c) az a) és a b) pontban foglaltak alapján ellátja a Keretmegállapodás megújításához, illetve a 2020. évig történő meghosszabbításához szükséges előkészítő, megalapozó és egyeztetési feladatokat, valamint végrehajtja az e cél eléréséhez szükséges intézkedéseket.

A miniszterelnöki biztos feladatai továbbá [4. § (1)]

- a) javaslatot tehet a roma társadalmi integrációval kapcsolatos programokra és forrásbevonásra,
- b) véleményt nyilváníthat a roma társadalmi integrációval, illetve felzárkózással összefüggő szakpolitikai előterjesztésekről.

A miniszterelnöki biztos figyelemmel kíséri a roma társadalmi integráció fejlesztését szolgáló hazai és európai uniós támogatási programokat, valamint javaslatot tesz azok megtervezésére, figyelemmel kíséri azok felhasználását [4. § (2)].

A 3. § értelmében mind a Cigányügyi Egyeztető Tanács, mind pedig a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság miniszterelnök által kijelölt társelnöke a miniszterelnöki biztos.

2.2.4. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia részletes intézkedései

A 2014-2020 közti időszakra szóló kohéziós politika kereteit meghatározó jogszabályok és fejlesztési tervek tárgyalása során fokozott hangsúlyt kell helyezni a romák társadalmi integrációjával kapcsolatos érdekek érvényesítésére. Az EMMI Társadalmi Felzárkózásért Felelős Államtitkárságának munkatársai rendszeresen részt vesznek a tervezési folyamat megbeszélésein, s határidőre elkészítik a tervezésközi munkaanyagokat.

Gyermekvédelem

A *gyermek jól-lét* területén az MNTFS intézkedési terve 10, a gyermekek jól-létét szolgáló intézkedést tartalmaz, melyek a Biztos Kezdet Gyerekházak és a hozzájuk kötődő szolgáltatások elterjesztését, a bölcsődei férőhelyek bővítését, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők támogatásai kiterjesztését, a helyettes szülői hálózat elterjesztését a romák körében, valamint a fiatalok bünelkövetők szocializációjának elterjesztését szolgálják. Az illetékes államtitkárság kérésére nem került végrehajtásra az iskolai szociális munka rendszerének megalkotása. Az MNTFS intézkedési tervében nevesített konkrét intézkedéseken kívül további intézkedések is szolgálják e célok megvalósítását.

A hátrányok korai felismerése, a 0-3 éves korú gyermekek testi, értelmi, érzelmi és szociális fejlődésének segítése és családjaik támogatása érdekében, a fenntarthatóság biztosításával új Biztos Kezdet Gyerekház szolgáltatásokat kell létrehozni az integrált térségi gyermekesély programokat megvalósító LHH kistérségekben, elsősorban a gettósodó, illetve a szegregátummal rendelkező településeken. Jelenleg 112 Gyerekház működik az ország hátrányokkal küzdő területein.

A Biztos Kezdet Gyerekházak 2013. január 1-jei hatállyal bekerültek a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) gyermekjóléti alapellátásai közé. A Biztos Kezdet Gyerekházak szakmai feladatainak és működési feltételeinek részletes szabályait a személyes gon-

doskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet tartalmazza. Az uniós forrásból létrehozott Gyerekházak működési támogatását 2012-től a központi költségvetés biztosítja.

2015-től minden uniós fejlesztésből létrehozott gyerekház átkerül a hazai támogatási rendszerbe néhány kivétellel. A 2015. évi központi költségvetésben 606 M Ft áll e célra rendelkezésre, amely a 191/2008. Korm. rendelet alapján kiírt pályázat alapján kerül felhasználásra.

3 pályázati kör alapján 23 LHH térségben indultak komplex gyerekesély programok a TÁMOP 5.2.3 konstrukciók keretében. Az integrált térségi gyerekesély programok LHH kistérségekre, különösen a gyermekes családok helyzete szempontjából meghatározó mutatókkal rendelkező területeken való működésének célja az ott élő gyerekek jól-létének biztosítása és lehetőség nyújtása a hátrányos helyzetű családok szegénységi ciklusának megtörésére. A komplex program legfontosabb területei a szolgáltatások koordinációja, az egészségügyi prevenció, a Biztos Kezdet Gyerekházak indítása, közösségi, szabadidős és sportprogramok, iskolai felzárkózást segítő programok, iskolai szociális munka, ifjúsági információs pontok, a fiatalok pályaaorientációja, hiányzó szakemberek pótlása. A program legfontosabb eredményeként olyan 10 évre szóló kistérségi szintű gyermek- és ifjúsági stratégiát, valamint annak végrehajtására rövidebb távú cselekvési tervet alakítanak ki, amelyek alapján a gyermekek felzárkózási esélyeinek növelése tudatosan, a közösség tagjai és a helyi szereplők bevonásával tervezhető. Az intézkedés eredményeképp 23 helyen működtek integrált kistérségi gyerekesély programok, melyek eltérő időpontban, de legkésőbb 2015. szeptember 30-ig zárnak. A programok folytatása biztosított az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programban, a 2015 évi Éves Fejlesztési Keret azonban csak 3 Mrd Ft-ot biztosít a hosszú távra tervezett programok támogatására. A térségi gyerekesély programok, valamint a Biztos Kezdet Gyerekházak előkészítését és szakmai, módszertani folyamattámogatását kiemelt projekt segíti, melynek 2012–2015 közti kerete 1,86 Mrd Ft (TÁMOP 5.2.1.).

2014 végéig több mint 44 ezer gyerek vett részt a programok esélyteremtő szolgáltatásaiban, 60%-uk hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetű. A programok az LHH térségekben kb. 2000 szakembernek biztosították munkát. A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű kisgyermek jó minőségű kora gyermekkorai szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek növelése és szocializációjuk érdekében elkészült a bölcsődei férőhelyek kibővítésének feladatterve.

A gyermekek életesélyei javításához és a szülés utáni gyermekgondozási szabadságról visszatérők mielőbbi munkába állását segítő szükséges a gyermekek napközbeni ellátásainak bővítése a leginkább hátrányos helyzetű térségekben is. Problémát jelentett, hogy nem volt adatgyűjtés arról, hogy hány hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermek ellátása történik az egyes szolgáltatási formákban. A hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzet fogalma 2013. szeptember 1-jei hatálybalépéssel bekerült a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénybe a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2013. évi XXVII. törvénnyel (45. §). Miután meghatározásra került a fogalom a Gyvt.-ben, immár lehetségessé vált egy egységes adatgyűjtés mind a köznevelési, mind a gyermekjóléti, gyermekvédelmi és szociális intézményekben. A KSH 2013. évi adatgyűjtésében már szerepel az új fogalomhasználat és az erre vonatkozó adatgyűjtés is (pl. bölcsőde, Biztos Kezdet Gyerekház).

Az ország egyik leginkább hátrányos helyzetű, jelentős részben romák által lakott régiójában 2012-ben ismételt pályázati kiírást követően elkezdődött a bölcsődei férőhelyek bővítése. Ehhez kapcsolódik, hogy az ORÖ a TÁMOP 5.3.1-B-1-11/1 „Nő az esély!” nevű projektjében többek között kisgyermek gondozó- és nevelő (OKJ) végzettséget szerezhettek a résztvevők. A bölcsődékben roma gondozónők alkalmazása nemcsak a munkalehetőség biztosítása miatt fontos, hanem egyben csökkenti a roma édesanyáknál oly sokszor jellemző bizalmatlanságot is az intézmények irányában.

Az alintézkedés keretében 2,025 Mrd Ft-ból részint 8 meglévő intézmény felújítása, korszerűsítése valósul meg az Észak-Magyarországi régióban (586 férőhely), másrészt 4 intézményben nyílik összesen 172 új férőhely. A pályázatok megvalósítása folyamatban van.

Összességében a 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátásainak, különösen a bölcsődei férőhelyek, hozzáféréseinek javítása érdekében Uniós forrásból 2010–2015 között 7 régióban 211 szervezet több mint 28 Mrd Ft-ból 107 új intézményt hoz létre több mint 6 000 új férőhellyel és több mint 4 800 meglévő férőhely is korszerűsödhet, továbbá mintegy 1 000 új munkahely is megvalósul (e számadatokban a már említett Észak-Magyarországi Régió fejlesztése is szerepel).

A bölcsődei férőhelyek bővítése keretében 2014. március 1-től 2015. február 28-ig terjedő időszakban, több mint 1 Mrd Ft-ból 100 új férőhely valósult meg és 266 meglévő férőhely korszerűsödhetett a támogatásnak köszönhetően. 2015. június 30-áig még 212 meglévő férőhely felújítására, korszerűsítésére kerül sor, valamint 72 új férőhely átadására 2 szervezet által.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők nyári étkeztetésére fordított források bővítésének lehetőségeit megvizsgálva, gyakorlati tapasztalatok bizonyítják, hogy a mélyszegénységben élő családok gyermekei többen csak az iskolában esznek főtt ételt, illetve időnként a teljes táplálékukat az iskolai étkezések jelentik. Ez nagyban befolyásolja a gyerekek iskolai teljesítményét, visszafordíthatatlan károkat okozhat fejlődő szervezetükben, felnőttkori krónikus betegség megjelenését predesztinálva. Az ezek miatt is kiemelkedő jelentőségű fejlesztési célt két alintézkedés valósítja meg. Egyrészt megvalósul a nyári étkeztetés bővítése, másrészt előkészületek történnek a középiskolai étkeztetés megteremtésére.

2014-ben – az önkormányzatok számára kisebb könnyítésekkel – a 2011-2013. években megújított támogatási rendszer szerint került szétosztásra a rendelkezésre álló 2,64 Mrd Ft költségvetési forrás, azaz a kérelmet benyújtó település helyzetének, a rászoruló gyermekek számának és a települési önkormányzat által biztosított önerő figyelembe vételével történt meg a támogatási összeg megállapítása. A miniszteri rendelet szakmai előkészítése megtörtént, a szociális nyári gyermekétkeztetés 2014. évi támogatásáról szóló 20/2014. (III. 20.) EMMI rendelet a Magyar Közlöny 2014. évi 41. számában kihirdetésre került. A 2014. évre vonatkozó miniszteri rendelet a célzottabb támogatás érdekében a településeket három kategóriába osztotta. Támogatási igényeik mértéke hátrányos helyzetük figyelembe vételével emelkedhet. A leghátrányosabb helyzetű települések valamennyi rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekük után igényelhetek támogatást, a hátrányos helyzetűek legfeljebb 75%-uk után, az általános helyzetű települések pedig 62,5%-uk után.

A maradványösszegek miniszteri felosztása 2014. november 4-én történt meg. A 2015. évi, pályázati úton történő támogatás is figyelembe veszi az igénylő település helyzetét, a leghátrányosabb helyzetű települések továbbra is valamennyi rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekük után igényelhetnek támogatást, a hátrányos helyzetűek legfeljebb 77,5%-uk után, az általános helyzetű települések pedig 65%-uk után.

A költségvetési lehetőségek függvényében a **középiszcolák rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulói számára** is nagyobb arányú támogatás mellett vehető igénybe **étkeztetés**. A 2013. évben az ingyenes vagy kedvezményes étkezésre jogosultak (bölcsődés, óvodás, általános iskola 1-8 évfolyamain) ellátásához az étkeztetést nyújtó intézményt fenntartók részére biztosított költségvetési előirányzat jelentősen növekedett, 29 764,4 M Ft-ról 44 799,3 M Ft-ra. A fajlagos összeg 68 000 Ft/fő/évről 102 000 Ft-ra nőtt, így a költségvetés az ingyenes és kedvezményes étkeztetés biztosításához nagyobb arányban járult hozzá. 2014-től a gyermekétkeztetés finanszírozása tekintetében jelentős változás történt, a gyermekétkeztetést biztosító önkormányzatok (fenntartók) számára feladat alapú bér-, és üzemeltetési támogatás valósul meg, amely lényegesen kiszámíthatóbb, stabilabb működést jelent. 2010–2014 között a központi költségvetésben mintegy 83%-os (közel 24 Mrd Ft) emelés valósult meg a gyermekétkeztetésre fordítható támogatás tekintetében.

A pénzbeli és természetbeni szociális ellátások rendszerének áttekintése során felülvizsgálták a **rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény** intézményét. A Gyvt. 2012. október 1-jén hatályba lépett módosítása alapján a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményhez kapcsolódó pénzbeli támogatást 2012 novemberétől természetbeni támogatásként kell nyújtani. A módosítás eredményeként a kedvezményben részesülő közel 600 000 gyermek a korábbi pénzbeli ellátást természetben, tanszer, ruhanemű és készétel vásárlására alkalmas Erzsébet-utalványban kapja, mellyel a támogatás felhasználása célzottabbá vált. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény intézményének további részletes felülvizsgálata a Jogszabályok és folyamatok egyszerűsítése (ÁROP-2011-1.2.6/A) projekt keretében történt meg a 2012. év folyamán. Ennek eredményeként előkészítésre és elfogadásra került az eljárás egyszerűsítését célzó javaslatcsomag, ami 2013. április 1-jén lépett hatályba. A 2014. március 1-től 2015. február 28-ig terjedő időszakban a támogatás finanszírozásának forrása a Költségvetési törvény XX. EMMI fejezetben került tervezésre, mely forrás biztosította a támogatási igények kielégítését. A szegregátumokban, gettósodó településeken a családsegítő és gyerekjóléti szolgáltatások megerősítése során biztosítani kell a családok számára a közvetlen hozzáférést.

A TÁMOP-5.4.9 pályázati program alapvető célja a szociális és gyermekjóléti alapellátások fejlesztése, működési hatékonyságának javítása, olyan szolgáltatás koordináció kialakításával, mely komplex megoldást nyújt a lakosság problémáira a felmerülő igényeknek megfelelő, problémaközpontú szolgáltatások kialakításával. A pályázati felhívásra kizárólag a konvergencia régióban működő önkormányzatok, többcélú kistérségi társulások, helyi önkormányzatok jogi személyiségű társulásai, területfejlesztési önkormányzati társulások, illetve gesztorönkormányzatok, társulások nyújthattak be pályázatot. A pályázati felhívás lezárultát követően, összesen 42 projekt kezdhetette meg működését. A TÁMOP-5.4.9 projektben zajló fejlesztések monitorozása négy rész cél köré rendeződött: a szolgáltatások hatékonyságának növelése, a szociális szolgáltatások rendszerének egyéb szolgáltatásokkal való kiegészítése, a hatékony szolgáltatás-koordináció, va-

lamint a saját lakókörnyezetben való életvitel támogatása, szemben az intézményi elhelyezéssel. A projekt keretében egy tanulmány, amely a TÁMOP-5.4.9-11/1 projektek során a konvergencia régiókban megvalósult gyakorlatban kipróbált, szakmai fejlesztés szempontjából előremutató alapszolgáltatási modelleket kívánja bemutatni régiók szerinti bontásban.

A TÁMOP 5.4.1.12/1 kiemelt projekt 2014. augusztus 31-én lezárult, ekkor még a TÁMOP 5.4.9-11/1 projektben több pályázat is futott. Jelenleg még 3 db pályázat van folyamatban, melyek 2015. október 30-án zárulnak le. Az ellátásra szoruló roma gyermekek megfelelő elhelyezése és az ehhez szükséges képzések megvalósítása érdekében a támogatásról szóló döntés megszületett, az akciótervi nevesítés megtörtént a TÁMOP-5.4.10-12/1 „Szociális képzések rendszerének modernizációja” projekt kiemelt projektként történő nevesítéséről is szóló 1014/2013. (I. 16.) Korm. határozattal. A támogatási szerződés aláírására 2013. március 14-én került sor. A célcsoport toborzása megtörtént a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok és működő nevelőszülői hálózatok bevonásával 2013. II. negyedévében és 2013. szeptember 13-tól vált lehetővé a képzésre való jelentkezés, a jelentkezők közel 5%-a roma volt. 2013 októberében 1800 fő részvételével megkezdődött az OKJ-s nevelőszülő szakképzés 73 csoportban, 47 helyszínen. Az 1800 fő közül 200 fő új, a nevelőszülői tevékenység iránt érdeklődő (közülük 35 roma), 1600 fő már tevékenykedő, azonban nevelőszülő szakképzettséggel nem rendelkező személy. Az OKJ-s nevelőszülő szakképzésben az 1798 résztvevőből sikeres komplex záróvizsgát tett összesen 1785 fő, melyből 22 fő roma származású új nevelőszülő. A TÁMOP-5.4.10-12/1 kiemelt projekt szakmai megvalósítása 2015. január 31-ével, zárása 2015. február 28-ával megtörtént.

(Folytatjuk)

Mayer Éva: Égifa
(2013, vegyes technika,
fényvisszaverő reflexfólia,
jelzőtábla, 105 X 76 cm)